

Jedan prilog poznavanju povijesti borbe naših pomoraca za svoja prava

Dubrovački pomorci skupa s ostalim pomorcima bivše Jugoslavije vodili su stalnu i upornu borbu za svoja prava. Međutim, svaki pa i najmanji pokret za poboljšanje njihovog ekonomskog položaja brodovlasnici su uz obilatu pomoć političkih vlasti nastojali prikazati kao komunističku revolucionarnu akciju, koja je uperena protiv postojećeg poretka. Ovakve optužbe, podnosile su se ne samo protiv pomoraca koji su se nalazili u domaćim lukama, već i protiv onih, koji su se nalazili širom svijeta, tražeći istovremeno pomoć tamošnjih političkih vlasti. Listajući povjerljive spise bivše Banovine Hrvatske (koji se danas čuvaju u arhivu Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske u Zagrebu) naišao sam na

veoma značajne dokumente, koji govore o borbi naših pomoraca izvan domovine. U tom pogledu je svakako interesantan dopis komesarijata željezničko-parobrodarske pogranične policije iz Dubrovnika koji je 21. rujna 1939. godine upućen Banskoj vlasti Banovine Hrvatske. Naime, komesarijat je preko svog povjerenika uspio doći do prijepisa izvješća, koje je zastupnik jugoslavenskih brodovlasnika u Buenos Airesu kapetan Dabinović uputio predsjedniku Saveza brodovlasnika dru Stijepu Kneževiću u Dubrovnik a koji glasi: »Kako vidite, zapadosmo u veliku bruku. Kako će sve ovo svršiti, to sam Bog zna. Rat je strašan uopće ali će mnogo strašnije biti njegove posljedice i sve što će biti poslije rata. Sa našim

brodovima do sada imamo mnogo bruke. Ne znam kako će unaprijed biti i da li će se stvar normalizirati i vojska umiriti ali sada su njihove pretenzije upravo smiješne. Da vam samo pišem što su tražili neki naši sokolici, sladko bi ste se smijali. Još sa našim brodovima sam nekako uredio, ali tko najviše klopota imao, to je jedan panamski »St. Cerqan« gdje je kapetan Franasović i gdje je cijela posada bila naša. Ovamo su ostali osam od posade u zatvoru i tri mašiniste su također iskrcani ali nijesu u zatvoru i ako su morali biti. Zamislite tražili su 300% na platu i svaki 1000 (hiljadu / funta) nagrade za traversatu iz Buenos Airesa do Genove. Kako vidite išli su u Genovu i sve su ovo tražili. Talijani plove bez ikakva aumenta i vlasnici Panameza, La Plata Cereal, koji su švicarska firma, nudili su svima 300% na platu i naravski garantiraju da brod ide u Genovu, kako je i otputovao. Ovako se nešto ne događa na nikakvim ladama nego samo na našim i grčkim, ali mi smo izgleda još gori nego Grci. Naše su posade takve kukavice i strašljivci da im se i Talijani rugaju. Sa nikakvim narodnostima nije ovdje imala policija da intervenira radi nereda nego samo na grčkim i jugoslavenskim ladama. Mi smo se obrukali kao nitko pred ovamošnjim svijetom jer smo spali baš na rang grčkih kukavica. Na »Perastu« sam dao trojicu u zatvor i sada kažu da nijesu htjeli otputovati jer da ih je strah. Ali na svaki način stoje u hladu dok im dođe turav da krenu sa nekim našim brodom. Ovu bruku cijenim da se neće opeotovati jer su vlasti argentinske odlučile da prisile svakoga da krene tko je otputovao sa kontratom iz Evrope poslije 3 septembra. Dakle pazite se u buduće da svaki potpiše kontrat i da kapetan može pokazati vlastima da je dotični potpisao kontrat pošto je buknuo rat. U ovakvom slučaju vlasti će ga prisiliti da krene ili uhapsiti i sudu predati, pak po paragrafu 195 kaznenoga zakona biti će kažnjen od mjesec dana do godine zatvora radi napuštanja rada i prekršenja ugovora. Naravski pošlije kazne izvršene repatriran. Neće mnogo zanovetati unapred mogu biti sigurni jer i ove vlasti neće dozvoliti da im svakojega elementa infiltrira za vrijeme rata. Naši mornari misle da kada su ovamo da su potpuno slobodni i od mene traže da im isposlujem slobodno iskrcanje... ili zaposliti. Isposlovati ću im ja svakomu godinu dana zatvora ako ne bude išlo kako treba u buduće. Vjerujte mi upravo mi obraz pada kako su se naše posade ponašale od kada je rat buknuo. Ovamo je svak cijenio da su naši brodari među boljima, ali sada za vrijeme rata svak se sa našim ljudima (mornarima) ruga«.

Nakon završetka citiranog pisma Komesarijat željezničko-parobrodarske pogranične policije nastavlja: »Iz gore navedenog izvještaja vidi se, kako je pao moral u našoj trgovačkoj mornarici, dalje, da su tu umešani defetistički i komunistički elementi, koji pokušavaju na sve moguće načine da ruše poredak, da obrukaju našu zemlju pred inostranstvom i da se posade na trgovačkim brodovima pripreme prosto na revolucionarne pokrete. Nadležne vlasti, koje izdvajaju političke dozvole, na osnovu kojih se izdavaju pomorske knjižice, treba da obrate najveću pažnju i da izdaju političke dozvole za nabavku pomorske knjižice zaista samo onim licima, koji su u svakom pogledu sigurni i koji uživaju potpuno povjerenje vlasti. Najveće zlo, da je došlo do tih nereda snosi Stručni Savez pomoraca, jer se u tome Savezu i njihovim podružnicima nalaze apsolutno komunistički nastrojani elementi, koje treba pošto poto eliminirati i zamjeniti sa licima u koje imaju vlasti povjerenje.

Ovo je nadležstvo mišljenja, da se ti Savezi raspuste i postave komesari, koji bi se birali iz redova pouzdanih i čestitih pomoraca, koji budu faktično pravedno štitali životne interese pomoraca, a ne interese komunizma i defetizma«.

Nadležne političke vlasti su na osnovu ovakvog izvještaja uperile oštricu svojih napada protiv Stručnog Saveza pomoraca nastojeći isposlovati njegovu zabranu. Tako Ispostava banske vlasti u Splitu svojim dopisom od 28. rujna 1939. godine navodi: »Primljeni su pozitivni podaci, da naši mornari na trgovačkim brodovima kad se nalaze u inostranstvu još uvijek čine revolucionarne ispaide kako na samim brodovima, tako i na kopnu pred inostranim vlastima. Ove ispaide čine komunistički i anarhistički elementi, koji su do moreplovnicia došli sigurno pod vidom političke pouzdanosti, a možda da i jamstvo izvjesnih uplivnih ličnosti. Redar. Ravnateljstvu se povjerala da temeljno ispita i utvrdi da li se u Stručnom Savezu pomoraca, naročito u vodstvu nalaze komunistički ili drugi razorni elementi. Sa upravom Saveza treba sve učiniti, da se ti elementi, ukoliko ih ima eliminiraju od svakog upliva pa i odstrane iz članstva. Sam Savez neka utiče na svoje članove da se u inostranstvu ponašaju dolično tradicijama našega pomorstva, koje je u cijelom svijetu dosada uživalo veliki ugled.

Vodstvu HSS treba također skrenuti pažnju na ove pojave, pa neka i ono utiče na upravu Saveza kako bi se riješili nepoćudnih elemenata u toj organizaciji.